

Assenyalador de camins aspres¹

FERRAN DE POL

Diumenge, dia 13 de novembre, vam ascendir pel camí pedregós que mena a Siurana. Colors tardorals que van de l'ocre profund a l'esclat groc de fulles moribundes. Castells roquers que s'alcen contra el cel i profunditat de valls on canten les aigües. Pujàvem muntanya amunt amb en Josep Maria Ametlla, que m'havia vingut a buscar a Arenys des de Figueres, per assistir a l'enterrament del nostre cordial amic i camarada d'armes i de lletres: en Joan Sales. Amb ell vam lluitar, abans que ens coneguéssim, en favor de la nostra pàtria. I, reconeguts a l'exili, ens aplegàrem per a formar el grup anomenat ara dels *Quaderns de l'Exili*. Posats a les ordres del coronel Pérez Farràs, condemnat a mort per Catalunya, oferírem al president Carles Pi i Sunyer lluitar al costat dels aliats si era reconeguda la personalitat nacional de Catalunya. Era superar, tot a la plegada, l'avorrible carnatge de la guerra civil i provar d'assolir pels països de llengua catalana una llibertat contra ningú. No ens en sortírem: el nostre president no contestà a Farràs.

Joan Sales i Vallès, nascut a Barcelona l'any 1912, llicenciat en Dret, acabà la guerra amb el grau de comandant d'infanteria. Traslladat primer a Santo Domingo i després a Mèxic, organitzà, amb l'Ametlla, en Galí i jo, un grup que volia lluitar pels Països de Llengua Catalana, per un país tan igualitari com fos possible i per una literatura al servei de l'home. A Catalunya fou editor i donà al Club dels Novel·listes una gran amplitud. És

1. Publicat a *La Vanguardia* (15 de novembre de 1983), p. 43.

el potenciador de Villalonga i de Mercè Rodoreda. Personalment, com a poeta, ens dóna les trasbalsades [pàgines] del *Viatge d'un moribund* on hi ha poemes dedicats a la nostra guerra d'una intensitat única. Autor d'una elaborada novel·la modèlica, *Incerta glòria*, obra, com ha dit Triadú, èpica i dramàtica, potent d'imaginació i de recursos narratius, la novel·la més representativa de tota una generació, la nostra. Sempre generós, ens dóna amb les *Cartes a Màrius Torres* les seves meditacions entorn del gran poeta que havia publicat a l'exili.

I diumenge, dia 13 de novembre, vam pujar fins els seus cims. Les muntanyes que ella i la seva muller Núria Folch havien escollit per viure i per morir. Allà ens vàrem reunir els components del grup que feia només un any i mig celebràvem en un dinar cordial la nostra vella amistat: en Josep Maria Ametlla, en Raimon Galí, jo i ell, amb les nostres mullers, tots units en recordança de feines fetes i amb l'esperança de les que ens quedaven per fer...

I ara ha mort. Mai no podré oblidar aquelles estructures de roca roja i negra, i de fons de color de mort, amb l'aigua que plora i amb el vol de l'àguila que ho mira tot des de l'alçada d'un cel trencat de blaus i de núvols. Joan Sales ha estat un lluitador, un impulsor generós de l'activitat dels altres. Home complicat, mai no fixat en idearis petrificats, va anar del seu comunisme juvenívol al seu obert catolicisme de maduresa, sempre lliurat a la meditació de l'home i del seu destí, tan terrenal com transcendent.

L'hem deixat en aquell cementiri, prop de l'esglesiola romànica de Siurana, allà on tots els morts reposen a terra, a l'ombra d'un lledoner. La profunda vall, el clot com un cràter de volcà, la lluita de colors contrastats, els castells de roca retallats contra el blau, són la terra que li escau, allà on ni tan sols després de la vida podia aquietar-se-li el pensament.

Joan Sales demana llargs estudis sobre una manera de fer, de ser, de manifestar-se. Els joves tenen la paraula. Ells poden i han de recollir els seus missatges, fets d'inquietud i d'afany de futur. Ell volgué una pàtria no trencada artificialment, sinó aplegadora de tots els qui parlem català. «Som tres països i una nació», va dir. I això és una llarga feina que deixa al

combat i a la comprensió de les noves generacions. Cap gran home —i en Joan Sales ho és— no deixa mai la feina acabada en morir. Assenyalador de camins aspres, com els de la seva Siurana, pàtria electiva per la vida i per la mort, els joves han de pensar que seguir-lo no és fàcil. Però és apassionant.